

יט ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם
 לכבד עליה: כ וכי תאמרו מה נאכל בשנה
 השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו:
 כא וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית
 ועשת את התבואה לשלש השנים: כב וזרעתם
 את השנה השמינת ואכלתם מן התבואה
 ישן עד | השנה התשיעת עד בוא תבואתה
 תאכלו ישן: כג והארץ לא תמכר לצמחת
 כי לי הארץ כי יגרים ותושבים אתם עמדי:

תר"א (כ) הן לא נזרע. פסחים נא: (כא) ועשת את התבואה. ר"ה יג. מרים סא. (כב) וזרעתם את השנה
 השמינית. ר"ה סס: ואכלתם מן התבואה ישן. במדל נא: עד בוא תבואתה. סס. (כג) והארץ לא תמכר
 לצמחות. מציעא עט. סנהדרין קו: ערכין טו: כי לי הארץ. גיטין מז.

רש"י

שבתותיה (ויקרא כ"ו). ושבעים שנה של גלות בכל כנגד שבעים שמיטות שצטלו היו: (יט) ונתנה
 הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה. שלא תדאגו משנת צלומת: ואכלתם שובע. אף צמח
 המעים מהא צו צרכה: (כ) ודא נאסוף. אל הבית: את תבואתנו. כגון יין ופירות האילן
 וספיחין הבאים מאליהם: (כא) ששש השנים. לקצת השיטת מניסן ועד ר"ה ולשביעית ולשמינית
 שזרעו בשמינית במרחשון ויקלרו צניסן: (כב) עד השנה התשיעית. עד חג הסוכות של
 תשיעית שהוא עם בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית שכל ימות הקיץ היו צדה צגרנות ובמשרי
 הוא עם האסיף לבית ופעמים שהיתה צריכה לעשות לצדע שנים צששית שלפני השמטה השביעית
 שהן צטלין מעבודת קרקע שמי שנים לצופות השביעית והיוצל. ומקרא זה נאמר צשאר השמטות
 כולן: (כג) והארץ צא תמכר. ליתן לאו על חזרת שדות לצעלים ציוצל שלא יהא הלוקח כוצשה
 (ת"כ): לצמחת. לפסיקה למכירה פסוקה עולמית: כי צי הארץ. אל תרע עיניך צה שאינה

העמק דבר

דלשמירת הארץ נדרש שיהיה אולרות המלך
 צמצצרים כדכתיב צדה"צ י"א כ"ג, ויוצל הצא
 אחר שנה שביעית כצד האולרות מצרוקנים, מש"ה

הרחב דבר

יוסף, והכי קיי"ל כצבא. מעמה אע"ג דאנן קיי"ל דגם צוה האופן דהפירות נשאר ציד האדון הראשון ג"כ לאו
 כקנין הגוף דמי, מכל מקום צאחיס שחלקו שיש לכל אחד חלק צגוף ג"כ, ודאי קנין פירות דידיהו כקה"ג דמי,
 ומיושב קושית רב יוסף, ונחיישב צוה הכל:

יט ותתן ארעא אבה ותיכלון למשבע ותיתבון לרוחצין עלה: כ וארי תימרון מה
 ניכול בשתא שביעתא הא לא נורע ולא נכנוש ית עללתנא: כא ואפקיד ית ברבתי
 לבון בשתא שתייתא ותעבד ית עללתא לתלת שנין: כב ותורעון ית שתא
 תמינתא ותיכלון מן עללתא עתיקא עד שתא תשיעתא עד מיעל עללתא תיכלון
 עתיקא: כג וארעא לא תורבן לחלוטין ארי דילי ארעא ארי דירין ותותבין אתון
 העמק דבר

יהא כן אז לא יהיה דרך נס, שהשגחה היא צאה
 לפי הכנה, וכמש"כ בס' שמות ג' י"ד וי"ט ו'
 ובספר דברים ה' ד', והיה עולה על הדעת דעיקר
 מצות שביעית ויזבל לא ניתנה אלא למתנהגים בדרך
 מעלה ימירה, אבל באמת אינו כן, דהמורה יכולה
 להתנהג בשלימות אפילו לאנשים שאינם צוו
 המעלה, ומש"ה פירש הכתוב וכי תאמרו בשנה
 השביעית מה נאכל ולא תהיו צמעה עליונה זו,
 אזי וצויתיו וגו'. שהוא בדרך השגחה פרטית
 בדרך הטבע. ומה שכתוב מה נאכל בשנה השביעית,
 אין הפי' שלא יהא מה לאכול בשנה השביעית שהרי
 האסיף משנה הששית אוכלים בשביעית, ואין תבואה
 חסר אלא בסוף השנה השביעית, אבל עיקר חוסר
 תבואה הוא בשנה השמינית, אלא פי' הכתוב וכי
 תאמרו בשנה השביעית מה נאכל בשנה השמינית,
 וכ"כ הרמב"ן, וקאי על הן לא נורע. ואין לנו
 לאכול מן השדה בשביעית: ו"א נאסוף וגו'. ואין
 לנו לאכול בשמינית: (כב) עד השגחה
 התישעית. לא תהיו נחוצים לאכול בשמינית מן
 השדה קודם כניסה לגורן, אלא תכניסו לגורן
 ותתייבש היטב צלי דוחק הרעב. והיינו עד בוא
 תבואתה. שתיאחו התבואה לגורן ולאזר:
 (כג) לא תמכר צמיותות. לפי הפשט אין
 משמעות לצמיותות לעולם, אלא בהחלט באופן שאי
 אפשר לגאול, וזהו פשט לצמיותות להלן מקרא ל',
 וכן פרש"י במקרא הסמוך. ויותר נראה דבא הכתוב
 להזהיר שלא למכור לעובד כוכבים בדרך שאנו
 עושים בשביל מלאכת שבת, כן ה' עולה על הדעת
 למכור השדה בשביעית ויזבל לעובד כוכבים והוא
 אינו מזהיר, ע"ז הזהירה תורה שלא למכור ולמסור
 לעכו"ם, או אם ימכור לגוי לחלוטין וממילא יעבוד
 הגוי השדה בשביעית: בי ד' הארץ. ואין לכס
 רשות למכור לעבד אותה יותר משאתם וזכאים
 בה: כי גרים ותושבים אתם עמדי. לענין

יש למדד יותר החרב, וע"ע ס' שמות ל"ד כ"ד:
 (יט) ונתנה הארץ פריה וגו'. אם נפרש על
 שני תבואות הוא פלא, דמה זה שייך לכאן ומקומם
 ר"פ בחקמי, וגם שם כתיב ידולה וכאן כתיב פריה,
 וכל סדר הפסוקים שאתריה וכי תאמרו מה נאכל
 וגו' אינו מבוחר למה זה הקדים הכתוב וכי תאמרו
 וגו', ואם לא יאמרו מה נאכל, מה יהיה בשביעית.
 אלא ענין הכתוב ונתנה הארץ פריה קאי על שנת
 שביעית ויזבל, דיהיה כ"כ צרכה צפרי העץ
 ובספיחיה שיהיה לאכול לשובע מיהא בשנים האלה,
 אלא שלא יאזרו לקמורה דאסור, אבל למאכל השעה
 יהיה די, גם עפ"י רבוי הגדולים גם עפ"י צרכה
 צמעים כדפי' רש"י בשם ת"כ והספורנו. על כן
 וישבתם צבטח עזידי. לא תהיו נכריים לחור
 ממקום למקום אחר מזונות, כדאי' בצ"ק פ' הכונס
 (ס' ב') רעב צעיר פזר רגלך, וא"כ לא תוכלו
 לעשות חקים ומשפטים, אבל לא תהיו נכריים לכך,
 אלא תשבו לצטת, הוא מלשון טח. והיינו דבמקרא
 הקודם הקדים הכתוב על הארץ ואח"כ לצטת,
 וכאן כתיב להיפך, תחלה לצטת ואח"כ עליה, משום
 דשם הנושא הוא הארץ שלא תהיו יראים לשבת
 צא"י מפני הגייקות, וכאן הנושא הוא הישיבה
 במקום אחד, לא נודדים צא"י ממקום למקום
 בדרך שני הרזון: (ב) וכי תאמרו וגו'. באשר
 שצאמת כל זה אינו אלא מעשה נס, שיהיו גדלים
 בשנה לא זרועה תבואה ופירות האילן משביעים
 את כל האדם והבהמה, וידוע דדרך נס אינו ראוי
 אלא לפי ההכנה לכך, והיינו עפ"י שהקדים הכתוב
 ועשיתם את חקמי וגו' שירצו בשקידת המורה
 ובפלפולה בשנים אלו, ואין מן הפלא שיוגדל כחם
 לאליה, והיו מאמניים ומוסרים את עצמם להנהגה
 עליונה זו, וגגד זה תהיה צאמת או השגחה נפלאה,
 אבל אם לא תהיו צוה האופן ותהיו משתוממים
 על זה מה נעשה בשנה השביעית והשמינית, וכאשר